

Veðurstofa Íslands Greinargerð

Rýmingarsvæðavinnuhópur Veðurstofu Íslands og Háskóla Íslands:

Ásdís Auðunsdóttir, Einar Sveinbjörnsson, Guðmundur Hafsteinsson, Gunnar Guðni Tómasson, Haraldur Eiríksson, Hörður Þórðarson*, Jón Gunnar Egilsson, Kristján Jónasson, Magnús Már Magnússon, Svanbjörg H. Haraldsdóttir, Tómas Jóhannesson*, Trausti Jónsson, Unnur Ólafsdóttir, Þorsteinn Sæmundsson*

Heimamenn: Gísli Ólafsson, Jónas Sigurðsson, Jónas Þór, Páll Jóhannesson, Þórólfur Halldórsson

Greinargerð um snjóflóðaaðstæður vegna rýmingarkorts fyrir Patreksfjörð

Inngangur

Samkvæmt lögum nr. 49/1997 um varnir gegn snjóflóðum og skriðuföllum frá maí 1997 ber Veðurstofu Íslands að gefa út viðvaranir um staðbundna snjóflóðahættu. Skal þá rýma húsnæði á reitum, sem tilgreindir eru í viðvörun Veðurstofunnar, í samræmi við gildandi rýmingaráætlun. Veðurstofan hefur, í samráði við heimamenn, unnið sérstaka uppdrætti af þéttbýlisstöðum landsins þar sem talin er snjóflóðahætta og sýna uppdrættirnir reitaskiptingu rýmingaráætlana viðkomandi staða. Greinargerðin sem hér fer á eftir lýsir reitaskiptingu Patreksfjarðar og aðstæðum sem leitt geta til rýmingar á reitum sem þar hafa verið skilgreindir.

Fjöllunum fyrir ofan byggðina á Patreksfirði hefur verið skipt í fjögur snjósöfnunarsvæði og eru þau grundvöllur „lóðréttar“ svæðaskiptingar vegna rýmingar af völdum snjóflóðahættu. Mörk svæðanna eru valin þannig að snjósöfnunaraðstæður séu svipaðar í efri hluta hlíðarinnar á hverju svæði.

Hér á eftir er fyrst lýst landfræðilegum aðstæðum, en síðan er hverju svæði lýst fyrir sig. Getið er um fjölda þekktra snjóflóða og farvegum þeirra er lýst stuttlega. Gefin er umsögn um snjóflóðahættu og veðurlag sem veldur snjósöfnun á upptakasvæðum. Rýmingarsvæði í byggðinni neðan hvers snjósöfnunarsvæðis eru afmörkuð og sýnd á korti í mælikvarða 1:7500. Rýmingaráætlunum og rýmingarsvæðum er nánar lýst í greinargerðinni VÍ-G96002-ÚR02.

Greinargerð þessi byggist á niðurstöðu fundar sem haldinn var á Patreksfirði þann 2. febrúar 1996. Fundinn sátu heimamenn, sem taldir eru upp á titilblaði hér að framan, og þeir úr vinnuhópnum, sem merktir eru með „*“ á titilblaðinu.

Landfræðilegar aðstæður, byggð og örnefni

Kauptúnið Patreksfjörður stendur norðan við samnefndan fjörð, á sunnanverðum Vestfjörðum. Fjöllin norðan og ofan við kauptúnið ná u.þ.b. 400 til 500 m hæð yfir sjó. Kauptúnið byggist upp af tveimur þéttbýliskjörnum, Vatneyri og Geirseyri. Ofan við Vatneyrina og inn með kauptúninu er fjallið Brellur. Hlíð þess er brött og skriðurunnin, en þó sér á stöku stað í kletta. Klettarnir er mest áberandi yst í fjallinu, ofan hafnarinnar, og einnig í námunda við Stekkagil (Geirseyrargil) sem er innarlega í fjallinu. Þar sem kletta nýtur ekki við er fjallsbrúnin ávöl.

Snjósöfnunaraðstæður og rýmingarsvæði

Vatneyrarsvæði

Margar heimildir eru um snjóflóð á þessu svæði. Allmörg flóð hafa náð niður í núverandi byggð og sum niður á láglandi, þar sem nú er höfn. Flóð þessi hafa valdið eignatjóni en ekki manntjóni svo vitað sé.

Upptakasvæðið er í hömrum girtri skál ofarlega í hlíðinni.

Íbúðarbyggð nær alveg upp í hlíðina á breiðu svæði. Eyða er í byggðinni þar sem frá fornu fari hefur verið talinn aðalsnjóflóðafarvegur úr skálinni ofan eyrarinnar. Byggðin hefur smám saman þrengt að farveginum á síðustu áratugum.

Mikil hætta er á snjóflóðum, stórum sem litlum.

Snjósöfnun á undan helstu skráðu flóðum hefur verið samfara NA-SA áttum með mikilli ofan-komu eða skafrenningi. Mjög stórt aðsópssvæði er ofan á fjallinu norðaustan bæjarins. Snjór getur safnast á aðsópssvæðið í mörgum vindáttum og nefna heimamenn sérstaklega vestanátt sem snjósöfnunarátt. Hætta á snjóflóðum er sérlega mikil ef snjór hefur safnast á aðsópssvæðið og síðan hvekkir af NA-SA.

Á svæðinu er gert ráð fyrir rýmingu á 1. stigi á reit A, á 2. stigi á reit B og á 3. stigi á reit C. Ekki er gert ráð fyrir rýmingu á reit K.

Klif

Mjög fáar heimildir eru um snjóflóð á svæðinu. Ummerki fundust um eitt lítið flóð í janúar 1995. Heimildir eru um aurflóð sem fallið hafa á hús á svæðinu.

Brún hlíðarinnar er ávöl og lítið um gil og skorninga.

Byggð er meðfram aðalgötunni með ströndinni.

Snjóflóðahætta er talin lítil.

Snjósöfnun yrði helst í N-NA-átt ofan af brúninni eða í mikilli ofankomu í litlum vindi. Hlíðin er kúpt og skefur snjó úr henni í flestum veðrum.

Ekki er gert ráð fyrir rýmingu á 1. og 2. stigi á þessu svæði. Rýming á 3. stigi á reitum D og E er hugsanleg, en er ekki talin líkleg.

Grípa þarf til staðbundinna rýminga á svæðinu þegar hætta er talin á aur- eða krapaflóðum í tengslum við úrhellisrigningu eða asahláku. Lögreglustjóri og almannavarnanefnd ákveða umfang slíkra rýminga hverju sinni (sjá umföllun í greinargerð um rýmingarsvæði VÍ-G96002-ÚR02).

Stekkgil

Mannskætt krapaflóð varð úr gilinu árið 1983 og smærri krapaflóð eru tíð.

Gilið er djúpt og breikkar svolítið efst. Aurkeila neðan gilsins getur veitt flóðum yfir breitt svæði.

Byggð neðan gilsins er allnokkur.

Hætta er á stórum krapaflóðum. Snjóflóð úr gilinu ofanverðu eru einnig hugsanleg.

Aftakarigning og leysingar hafa í för með sér hættu á stórum krapaflóðum. Snjósöfnun í gilið á sér stað í NA-A-átt út með hlíðinni eða ofan frá í N-NA-áttum.

Gert er ráð fyrir rýmingu á 2. stigi á þessu svæði á reitum E, F og G.

Sigtúnssvæði

Mjög fáar heimildir eru um snjóflóð á þessu svæði. Snjóflóð úr hlíðinni féll niður undir efstu hús í janúar 1995. Manntjón varð í krapa- og vatnsflóði í farvegi Litladalsár 1983.

Brún hlíðarinnar er ávöl og eru í henni tveir fremur grunnir skorningar.

Byggð er á allbreiðu beltinu neðan brekkunnar.

Snjóflóðahætta er talin lítil. Hætta er á krapa- og/eða vatnsflóðum í Litladalsá.

Snjósöfnun er helst í NV-N átt ofan af brúninni eða í mikilli ofankomu í litlum vindi. Í NA-átt skefur snjó úr hlíðinni í Stekkagil. Aftakarigning og leysingar hafa í för með sér hættu á krapa eða vatnsflóðum í Litladalsá.

Gert er ráð fyrir rýmingu á 2. stigi vegna snjóflóðahættu á reitum H og I á þessu svæði og rýmingu á 2. stigi vegna hættu á krapa- eða vatnsflóðum í farvegi Litladalsár á reit L. Ekki er gert ráð fyrir rýmingu á reitum J og M.

Snjóflóðaveður

Mesta snjóflóðahætta á Patreksfirði, sér í lagi á Vatneyrarsvæðinu, virðist tengjast mikilli snjókomu og/eða skafrenningi í austlægum áttum, þ.e. vindstefnu frá 60° til 130°. Þetta á sér einkum stað á undan skilum sem fara norður yfir landið.

Þegar flóðin 1943, 1958 og 1981 féllu var snjódýptin í Kvígindisdal 22, 29 og 60 cm. 1943 var vindur af ANA, 45 hnútar, vægt frost og talsverð snjókoma í Kvígindisdal. 1958 var ANA-átt, 60 hnúta vindur og skafrenningur í Kvígindisdal en þá var skafrenningur mjög mikill á Patreksfirði. Ofankoma virðist ekki hafa verið teljandi. Flóðið 1981 féll að morgni 12. febrúar. Mikið snjóaði í hægri A-átt þann 11. Aðfaranótt þess 12. var NA-átt, um 40 hnútar í fjallahæð með mikilli snjókomu á norðanverðum Vestfjörðum en líklega skafrenningi sunnan til. Um morguninn þegar flóðið féll virðist sem vindur hafi verið minkandi af NA.

Stekkgilisflóðið 1983 féll eftir asahláku og mikla rigningu í um 16 klukkustundir. Þegar þessi hláka hófst var snjódýptin í Kvígindisdal 40 til 60 cm.

Að lokum skal bent á mikilvægi þess að afla gagna um veður í tengslum við snjóflóðin sem féllu 1906/7 og 1921.

Annað

Hætta er á hlaupum úr Litladalsá í leysingum. Fylgjast þarf vel með ánni eins og gert hefur verið undanfarin ár og ræsa fram stíflur þegar þörf krefur. E.t.v. þarf að grípa til staðbundinna rýminga umfram reit L þegar hætta er talin á hlaupi úr ánni í tengslum við úrhellisrigningu eða asahláku. Lögreglustjóri og almannavarnanefnd ákveða umfang slíkra rýminga hverju sinni (sjá umföllun í greinargerð um rýmingarsvæði VÍ-G96002-ÚR02).

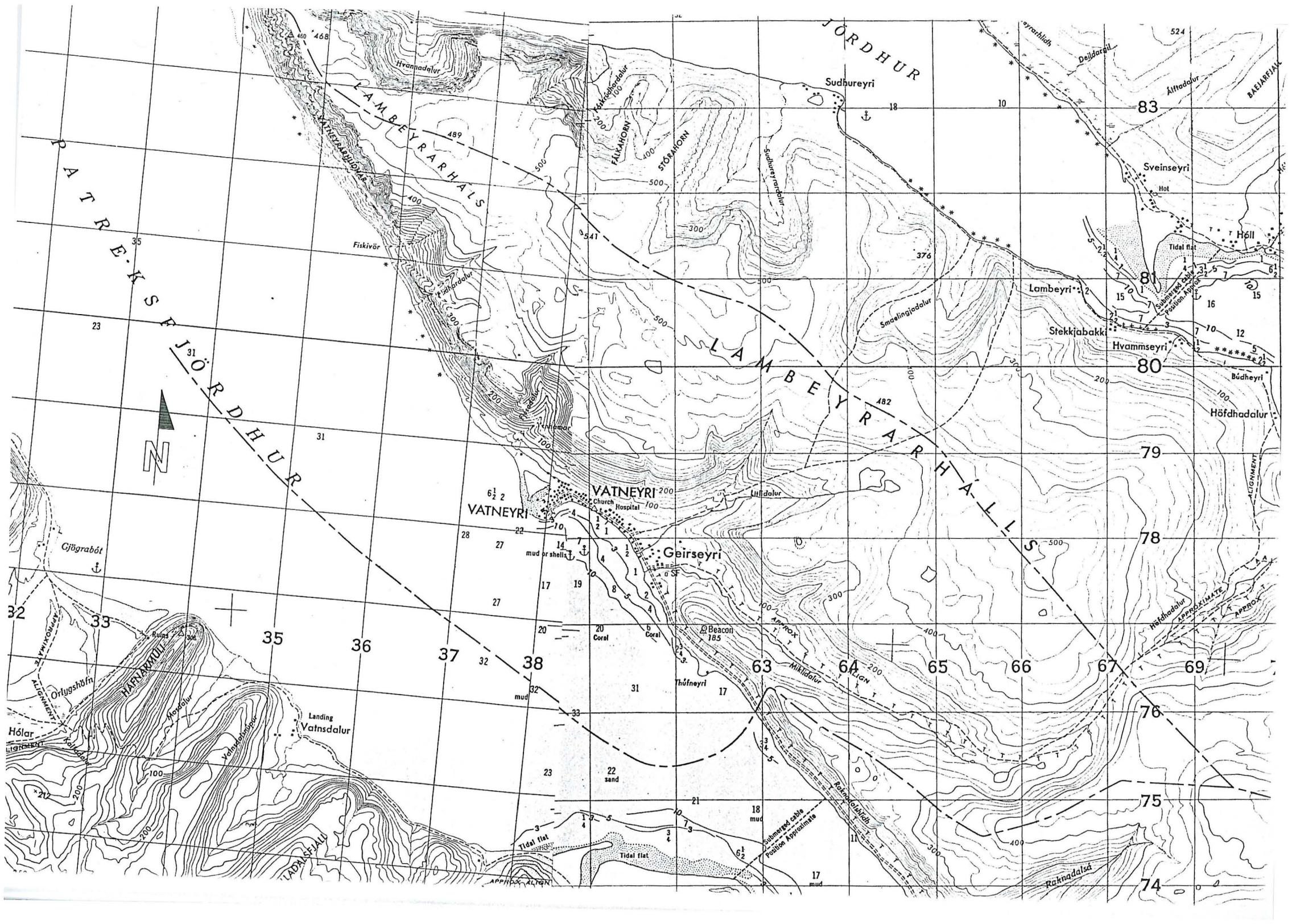
Fyrirvari

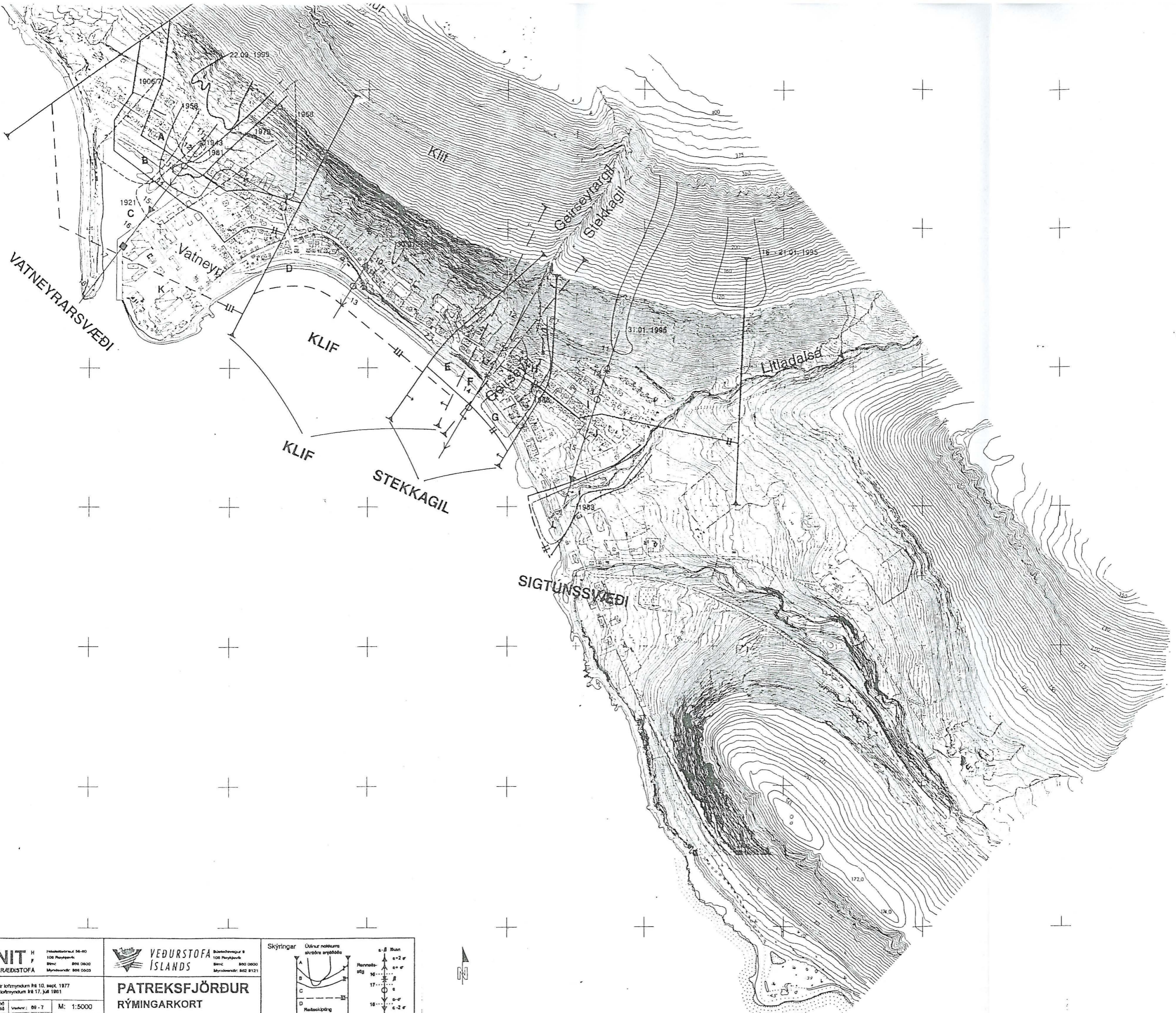
Gísli Ólafsson, fyrrum bæjarstjóri, telur að rýmingarsvæði á stigi 1 og 2 á Vatneyri séu of stór og vill láta koma hér fram fyrirvara sinn varðandi afmörkun þessara svæða. Hann telur að rýmingarsvæði á stigi 1 eigi að ná 1 húsröð skemmra til austurs og vesturs. Hann telur jafnframt að rýmingarsvæði á stigi 2 eigi að taka til færri húsa að neðan og austan. Aðrir fundarmenn töldu hins vegar að eðlilegra væri að afmarka svæðin eins og sýnt er á rýmingarkortinu og var niðurstaða fundarins að rýmingarsvæðin yrðu þannig. Gísli sættist á þá niðurstöðu að öðru leyti en því að hér kemur fram þessi fyrirvari hans.

Útgáfur

Fyrsta útgáfa, mars 1996.

Önnur útgáfa, júlí 1997. Rýmingarreitur skilgreindur meðfram Litladalsá.

Teknið: H
HNIT
 VERKFRÆÐISTOFA
 Húsnámsleið 34-80
 100 Reykjavík
 Sími: 894 0600
 Mýskennital: 894 0603

Kortið er:
 Tekið 1978 eftir loftmyndum frá 10. sep. 1977
 Vörð 1988 eftir loftmyndum frá 17. júl. 1981

Hefur: Staðbundin
 Hæð: Staðbundin
 Væðing: 89-7
 M: 1:5000
 Útgáfa: 2002 1004 (Stærð: 1:7500)

VEDURSTOFA ISLANDS
 Búnaðarvegur 8
 100 Reykjavík
 Sími: 800 0600
 Mýskennital: 802 8121

PATREKSFJÖRÐUR
RÝMINGARKORT

